

Što je darovitost i talentiranost

Ana Jurasić, 2013.

Genijalnost je 1% nadahnuća i 99% znoja.

Thomas A. Edison

Zašto se bavimo ovom temom?

- ▶ Svako dijete, kroz nastavu, ima pravo napredovati u onolikoj mjeri i onoliko brzo koliko mu je potrebno kako bi iskoristilo svoje potencijale – **TO BI MORAO BITI JEDAN OD GLAVNIH CILJEVA OBRAZOVANJA.**
- ▶ Treba razviti niz različitih metoda poučavanja i učenja kako bi zadovoljili potrebe djece različitih sposobnosti te time poboljšali kakvoću obrazovanja.
- ▶ O djeci koja se ističu izuzetnošću u jednom ili više područja govori se kao o **DAROVITIJ I TALENTIRANOJ** te im je potrebno posebno obrazovanje koje će im omogućiti da razviju svoje natprosječne sposobnosti.
- ▶ Sposobna djeca često pribjegavaju asocijalnom ponašanju, ako im se ne ponudi više i ne obogaćuje ih se obrazovanjem.

-
- ▶ Vrlo je važna **identifikacija djece koja imaju potencijal** – djece koja bi se mogla po nečemu isticati, kao i djece koja su već pokazala izvrsnost u nekom području.
 - ▶ **Dodatnim radom** s takvom djecom često se potiče njihovo sudjelovanje na natjecanjima, susretima, smotrama...

Neka uvriježena mišljenja koja dovode do zanemarivanja darovitih učenika:

- ▶ **Daroviti učenici toliko su pametni da se mogu sami brinuti o sebi.**
 - ▶ Ako učenici ne dobivaju naobrazbu adekvatnu njihovim sposobnostima, gube motivaciju, a nekad i interes za učenje i školu.
 - ▶ Intelekt se neće do kraja razviti ako nije u potpunosti potaknut.
 - ▶ Daroviti učenici zahtijevaju program koji je dublji, širi i brži od onoga koji je predviđen za ostale učenike.
 - ▶ **Daroviti učenici izvrsni su u svim predmetima.**
 - ▶ Daroviti učenici mogu imati poteškoće u nekim predmetima.
 - ▶ Neki od darovitih učenika mogu imati čak i poteškoća s učenjem.
 - ▶ **Daroviti su učenici sličnog ponašanja.**
 - ▶ Ne postoji jednoznačan opis talentiranosti, niti se svi daroviti učenici mogu tretirati na istovjetan način.
 - ▶ **Svi su učenici talentirani u nečemu.**
 - ▶ Činjenica je da neki učenici uče brže od drugih i sposobni su naučiti više od ostalih.
 - ▶ Talentirani učenici trebaju drugačije sadržaje i poduku da bi zadovoljili svoje potrebe.
-

Teorijski pristup darovitosti i talentiranosti

- ▶ Danas postoji čitav niz definicija tih pojmova.
- ▶ Odabir teorije dovodi i do razlika u identifikacijskim procedurama (što se procjenjuje ili mjeri i kako), ali i u obuhvatu djece s kojom se radi (neki autori zastupaju rad s 1% najboljih, dok neki govore čak i o 25% populacije).
- ▶ Ipak, **po Sternbergu (2004)** postoje neke točke koje se pojavljuju u različitim definicijama.
 - ▶ **Darovitost je više od samog kvocijenta inteligencije.**
 - ▶ Darovitost se sastoji od kognitivnih (riječ *kognitivno* označava mentalne procese koji se nalaze u osnovi ponašanja) i nekognitivnih činitelja.
 - ▶ **Okolina je ključna za realizaciju darovitosti.**
 - ▶ **Postoje različiti oblici darovitosti.**
 - ▶ Načini identifikacije darovitih trebaju operacionalizirati teorije.
- ▶ Novija istraživanja nastoje pristupiti darovitosti iz unutarnje perspektive.
 - ▶ Bave se emocionalnim životom darovitih.

Rad s darovitim učenicima

- ▶ Težnja za visokim odgojno-obrazovnim standardima zahtijeva:
 - ▶ **pridavanje većeg značenja otkrivanju iznadprosječne i darovite djece** te
 - ▶ **stvaranju mogućnosti za razvoj njihove darovitosti** u jednom ili više područja.

-
- ▶ U praksi, dobro je odabrati i slijediti jedan od pristupa darovitosti jer to osigurava nužnu koherentnost u identifikacijskim procedurama i radu s darovitim učenicima.

 - ▶ **Različiti pristupi darovitosti:**
 - ▶ **Pristupi usmjereni na genetske činitelje**
 - ▶ Daroviti pojedinci imaju visoko natprosječno razvijene neke osobine (što je uvelike određeno genetskim činiteljima).
 - ▶ Društvo u kojem pojedinac živi kroz sustav vrijednosti definira što se smatra darovitošću. (Gardner i dr.)

 - ▶ **Pristupi usmjereni na kognitivne modele**
 - ▶ Indikatori darovitosti su uspješno rješavanje problema i usvajanje znanja. (Sternberg , 1990)
 - ▶ S djecom treba uvježbavati vještine rješavanja problema i strategije mišljenja.
-
-

▶ **Pristupi usmjereni na postignuće**

- ▶ Darovito ponašanje pokazuje interakciju triju osnovnih skupina ljudskih osobina (Renzulli, 1986) :
 - natprosječne opće i/ili specifične sposobnosti,
 - visoke usmjerenosti na zadatak i
 - visokog stupnja kreativnosti.

▶ **Sustavski pristupi**

- ▶ Sustav bliže okoline (roditelji, vršnjaci, škola), ali i širi društveni sustav (ekonomska i politička situacija, društvene vrijednosti) djelovat će na pojedinca i na realizaciju njegove darovitosti. (Heller i dr.)

Darovit - talentiran

- ▶ Izraz “**darovit**” u svojem značenju podrazumijeva zrelost, a ne sposobnost koja se razvija, te je s toga u suprotnosti s novijim istraživanjima o djeci.
- ▶ Iznimni **talenti** prisutni su kod djece i mladih u svim kulturalnim skupinama, svim ekonomskim slojevima te u svim područjima ljudskog djelovanja.
- ▶ **Sposobnijim** bismo trebali smatrati svako dijete koje je po bilo kojoj sposobnosti ili postignuću daleko naprednije od onog što mi kao nastavnici očekujemo od djeteta te kronološke dobi.
- ▶ Sposobnije dijete nije jednostavno prepoznati jer ta djeca ne tvore homogenu skupinu.

-
- ▶ Mi ćemo koristiti sljedeću definiciju (George, 1997), prihvaćenu u cijelom svijetu:

***Daroviti** su oni učenici koji pokazuju potencijal za izuzetnu uspješnost u mnogim različitim područjima djelovanja.*

***Talentirani** su oni učenici koji pokazuju potencijal za izuzetnu uspješnost u jednom području djelovanja.*

- ▶ Ovakva djeca često pokazuju izuzetne sposobnosti i predanost zadatku, no ne nužno na društveno prihvatljiv način ili u okviru školskog kurikuluma.
-
-

-
- ▶ Darovita djeca svijet doživljavaju na drugačiji način od njihovih vršnjaka.
 - ▶ Njihove su potrebe također drugačije.
 - ▶ Rad s takvom djecom predstavlja veći izazov, ali i napor za roditelje, odgajatelja i učitelja.
 - ▶ Ne uvažavanje tih činjenica može dovesti do opasnih negativnih posljedica u intelektualnom, emocionalnom i društvenom razvitku potpune ličnosti.
-
-

-
- ▶ Dok neki učenici pokazuju iznadprosječnost konstantno i u svim područjima, drugi će je iskazati samo u pojedinim aktivnostima i područjima interesa.
 - ▶ Renzulli sugerira da je najdjelotvorniji pristup podučavanju iznadprosječnih učenika taj da **nastavnik odabere sadržaj i način poduke u skladu s učenikovim potrebama.**
-
-

O inteligenciji...

- ▶ Prema tradicionalnom shvaćanju, **inteligencija** je sposobnost pojedinca koja povećava njegova dostignuća u praktički svim područjima.
 - ▶ Novija istraživanja polako mijenjaju ovu predodžbu.

 - ▶ Ako inteligencija nije jednoznačno određena sposobnost, ne može biti niti jedinstvene definicije darovitosti.
 - ▶ Osnovicu potencijalne darovitosti čini niz naslijeđenih dispozicija koje omogućuju natprosječnost.

 - ▶ Škole se moraju više usredotočiti na identificiranje sposobnosti i područja u kojima je učenik jak.
 - ▶ **Istraživanja na području intelekta pokazuju da se on neće do kraja razviti ukoliko nije u potpunosti potaknut.**
 - ▶ Urođena dispozicija za postizanje uspješnosti u nekom području je nužan, ali nije i dovoljan uvjet za postizanje natprosječnih učinaka.
-

Višestruke inteligencije

- ▶ **Gardner** (1983) navodi sedam inteligencija. Svaka normalna osoba posjeduje mješavinu svih tih inteligencija.

- ▶ **Talentirana djeca najčešće su napredna u jednom području:**
 - ▶ verbalno-lingvističkom,
 - ▶ glazbeno-ritmičkom,
 - ▶ logičko-matematičkom,
 - ▶ vizualno-prostornom,
 - ▶ tjelesno-kinestetičkom,
 - ▶ intrapersonalnom,
 - ▶ interpersonalnom.

- ▶ Škole se uglavnom koncentriraju oko izazova logičko-matematičke i verbalno-lingvističke inteligencije.

Logičko-matematička inteligencija

- ▶ To je logičko-matematička sposobnost kao znanstvena sposobnost.
- ▶ Pojedince s visokim stupnjem ove inteligencije karakterizira **ljubav prema apstrakciji**.
- ▶ Matematičari moraju biti **iznimno točni i uvijek skeptični** (nijedna se činjenica ne može prihvatiti ukoliko nije bila precizno dokazana).
- ▶ Matematičari moraju **vješto ovladati lančanim zaključivanjem te moći prepoznati glavne probleme i riješiti ih**.
- ▶ Matematičare zanima **istražiti apstraktne sustave radi njih samih**.

Zaključak

- ▶ **Ako djetetova okolina prepozna njegov potencijal i usmjeri dijete u pravcu razvoja toga potencijala**, dijete ima šansu razviti svoju darovitost.
 - ▶ **Ako dijete prihvati svoju darovitost** kao osobni izazov te se s tom djetetovom odlukom poklopi niz sretnih okolnosti, velika je vjerojatnost da će darovitost biti realizirana.
 - ▶ **Nastavnik** je, uz roditelje, **jedna od najvažnijih osoba djetetova okruženja**. Stoga nastavnik treba znati prepoznati dječji dar za matematiku.
 - ▶ Važno je da učitelj svojim matematičkim kompetencijama bude izvor dječje motivacije za prihvaćanjem svojega dara.
 - ▶ Važno je i da nastavnik bude vješt moderator svih subjekata iz djetetova okruženja prema realizaciji djetetova dara.
 - ▶ Nije dovoljno samo znati matematiku, niti prepoznati darovito dijete, nego je jednako tako važno koordinirati djetetove aktivnosti i okolinsku potporu s ciljem realizacije dječje darovitosti.
-

Literatura

- ▶ George, D: *Obrazovanje darovitih: kako identificirati i obrazovati darovite i talentirane učenike*, Educa, Zagreb, 2005.
- ▶ Vlahović-Štetić, V.: *Daroviti učenici: teorijski pristup i primjena u školi*, IDIZ, Zagreb, 2005.
- ▶ Elezović, N: *Matematička natjecanja i rad s darovitim učenicima*, Element, Zagreb, 2007.
- ▶ Pavleković, M: *Matematika i nadareni učenici*, Element, Zagreb, 2009.
- ▶ Nastavni plan i program za osnovnu školu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Republika Hrvatska, Zagreb, 2006.

